

פרשת השבוע על פי התיבות שלום

1. יוסף יוסף - יוסף יוסף - יוסף יוסף

וישב

3

להשי"ת, אך ואת, היינו מדת שקר החן והבל היופ
 אשה, עלית על כולנה, למעלה מכל המדות האחרות
 והבי' בזה, משום שכל המדות יכול יהודי
 לשעבדם לעבודתו ית' בכוחותיו הטבעיים, אבל מדה
 זו א"א להשיגה רק בכחות על טבעיים, שמהפך
 את כל טבעיותו לרצון השי"ת. וע"כ אחו"ל (זח"א
 מה): הקב"ה גזר גזרה וצדיק מבטלה, שענין צדיק
 מורה על מדת יסוד, שרק הצדיק במדה זו בכחו
 לבטל הגזירות, כיון שהצדיק מהפך את כל טבעיותו
 לכבוד השי"ת, אזי מדה כנגד מדה מהפך הקב"ה
 עבורו את הגזרות לטובה. וזהו הים ראה ויגם,
 שקריעת ים סוף היתה בזכות ארונו של יוסף, ששינה
 את כל טבעיותו לרצון השי"ת, וע"כ שינה הקב"ה
 את כל הטבעיות של הים לפני ארונו. וכן הירדן
 יסב לאחור וכו', כל שינויי הטבעיות היו בזכות
 יוסף מכח ששינה את טבעיותו לכבוד השי"ת. וכן
 כל ירידת השפע הוא רק באמצעות מדה זו, כלשון
 המדרש מי מכלכלן יוסף, שהשפע בכל הענינים
 נמשך ע"י יוסף.

וי"ל עפ"י שזהו גם משמעות ב' החלומות של
 יוסף. והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה
 קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם
 ותשתחווין לאלמתי, וכן השמש והירח ואחד עשר
 כוכבים משתחווים לי, שמרומי בזה על מדתו של
 יוסף מדת יסוד, שמדה זו היא למעלה מכל המדות
 והמדרגות, וכל המדות תלויים בה. ועוד מרומי
 באומרו והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה
 אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי, דבכל המדות גם לאחר
 שמתקנם שייך בהם נפילה, כל זמן שלא תקן עדיין
 מדת יוסף, ורק ע"י קמה אלמתי או וגם נצבה,
 שע"י שמתקן מדה זו יש לו יציבות בכל המדות.
 ונכלל בכ' החלומות דהן הענינים הגשמיים המרומזים
 באלומות, תלוי כל השפע לגמרי במדה זו של יוסף,
 וגם השמש והירח ואחד עשר כוכבים, כל הכחות
 השמימיים, דהיינו שאף הענינים הרוחניים, כל
 המדרגות הגבוהות וכל ההשגות הגבוהות, תלויים
 כולם במדה זו, וכולם משתחווים לי, היינו שכל
 המדות נבנעים תחת מדתו של יוסף. וכמאמר מרן
 הס"ק מלכו"ב זי"ע עה"פ (תהלים צט) ה' בציון
 גדול ורם הוא על כל העמים, ציון בגימ' יוסף,
 אלקותו ית' גדולה אצל האותו במדה הזאת, ורם
 הוא על כל העמים, מדה זו רמה למעלה מכל שאר
 המדות. ומרן אדמו"ר בב"א זי"ע סיים בזה מאה"כ
 (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על
 כולנה, שאמנם כל המדות אפשר לעבור בהם

אלה תולדות יעקב יוסף. וכבר הקשו חו"ל
 שהיה לו להתחיל בראובן, ומדוע מונה את תולדות
 יעקב מיוסף. ובמדרש (רבה פד, ה) כך אמרו חכמים
 אלה תולדות יעקב יוסף, התולדות הללו לא באו
 אלא בזכותו של יוסף ובשבילו, כלום הלך יעקב
 אצל לבן אלא בשביל רחל; התולדות הללו היו
 ממתנות עד שנוולד יוסף, הה"ד (בראשית ל) והי
 כאשר ילדה רחל את יוסף, כיון שנוולד שטנו של
 אותו רשע, ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל
 מקומי ולארצי, מי מורידן למצרים יוסף, מי מכלכלן
 יוסף, הים לא נקרע אלא בזכותו של יוסף וכו' א"ר
 יודן כ"ר שמעון אף הירדן לא נקרע אלא בזכותו
 של יוסף. וכדאי' (מכילתא בשלח) הים ראה ויגם
 מה ראה ארונו של יוסף. והיינו דלכך נאמר אלה
 תולדות יעקב יוסף לפי שקיומם של כל תולדות
 יעקב הוא ע"י יוסף. ועד"ו מצינו עוד במדרש, א"ר
 לוי משל לנפח שהיה פתוח באמצע פלטיא ופתח
 בנו זהבי פתוח כנגדו, וראה חבילות חבילות של
 קוצים, ונכנסו למדינה. אמר אנה יכנסו כל החבילות
 הללו, והיה שם פקח אחד, א"ל מאלו אתה מתיירא,
 גן אחד משלך וגן אחד משל בנך ואתם שורפים
 אותם כולם, הה"ד (עובדיה א) והיה בית יעקב אש
 ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. וכפירש"י בפסוק
 והי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל
 לבן שלחני, שיוסף הוא שטנו של עשו ומשנוולד
 יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב שכבר לא היה
 מתיירא מעשו.

ויש לומר עוד בפ"י בית יעקב אש ובית יוסף
 להבה. דהנה יעקב אבינו נתקדש בקדושה מופלגת
 במדת הקדושה, כמד"א קדושו קדוש יעקב,
 וכדאיתא בתו"ל (ב"ר צח, ה) על פ"ד השנים
 שנתקדש בקדושה יתירה. והיינו שיעקב במדת
 התורה שלו, שהיא התכלין ליציה"ר, והיה בית יעקב
 אש, היא אש התורה, בכוחה הגיע לקדושתו
 העילאית קדוש יעקב. אכן אצל יעקב אבינו לא
 מצינו שעבר נסיונות במדה זו רק אצל יוסף, וזהו
 בית יוסף להבה, שבעת נסיון כאשר פחו עליו יצרו
 לא די באש, כי אם בכח של להבה שצריך לעורר
 את כח הקדושה באש להבה, להכניס את הלהבה
 של כל האהבות לאהבת ה' גדולה יתרה עזה עד
 מאד אשר רשפיה רשפי אש שלהבתיה, וזהו הכח
 של ובית יוסף להבה המלהטת ומכלה את כל הקש
 של בית עשו, וע"ד הבלא מפיק הבלא, הלהבה
 דקדושה מבערת את כל הלהבות הטמאות שבאדם.
 והיינו שמרומי כאן על ב' מדרגות של קדושה, הא'
 והיה בית יעקב אש, הקדושה שיהודי מתקדש מכח
 התורה, ולמעלה מזה בשעת נסיון קשה מאד,
 כדאיתא לגבי הנסיון של יוסף שהיצה"ר של כל
 העולם נתלבש בו, שאז לא די באש אלא צריך להפוך
 ללהבה את כח הקדושה של תורה ועבודה, ובכח
 זה הגיע יוסף להיות המרכבה לשכינה במדת יסוד.

זו נהיה שליט על כל המדות, כמ"ד ביוסף הוא
 השליט הוא המשביר לכל עם הארץ, שהוא המושל
 והשליט על כל המדות. ועיקר הנסיון הוא במקום
 שאין בוה איטור גמור ונראה כהינר, כדרך שהיה
 אצל יוסף שאחו"ל (ב"ר פה, ב) כי ראה באיצטגנינות
 שעתידי להעמיד ממנה תולדות, והיינו שהיה לו מקום
 לטעות כי גם רצון ה' הוא שיעשה זאת. ועמידתו
 בנסיון יש לפרש שמתוך שהרגיש בקרבו התגברות
 הרצון כ"כ במעשה זה הבין כי אין זה רצון ה',
 כי אילו היה זה רצון ה' לא וזה מתגבר היצה"ר
 כ"כ, וכמאמר צדיקים שמה שרוצים אסור, שכאשר
 יש התגברות הרצון ביותר אות הוא שזה מצד
 הסט"א.

ועוד בה דשורש מדת יסוד היא בהירות
 האמונה, כלי הרמ"א בריש שו"ע, כשישים האדם
 אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ
 כבודו עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו
 היראה וההכנעה כפתח השי"ת. דבאמונה יש ג'
 מדרגות, יש אמונת המת השייכת למח ולשכליות,
 למעלה ממנה אמונת הלב, ולמעלה מהם אמונת
 האברים, שהאמונה תדורה בו עד שגם כל האברים
 מרגישים שאית דין ואית דיין, וזהו שלימות
 האמונה, בבחי' מאה"כ כל עצמותי תאמרנה ה' מי
 כמוך, אפילו עצמותי שהן חומר עב המורים על
 הדרגה הנמוכה ביותר של החומריות גם הן מרגישות
 ה' מי כמוך, שהאמונה תדורה בכל האברים. וכנגד
 זה יש במדת יסוד ג' מדרגות, עין רואה והלב חומד
 וכלי המעשה גומרים, עין רואה קשור למח וע"י
 בהירות האמונה מקדש יהודי את המח, וכך בכל
 חלקי האדם ע"י ג' מדרגות האמונה מתקדש יהודי
 שלא תהיה העין רואה והלב לא יחמוד וכלי המעשה
 אינם גומרים. ע"י שלימות האמונה בג' מדרגותיה
 מגיעים למדה של ויסוד סיומא דגופא, שכאשר יסוד
 האמונה חזרו אצלו בכל קצות הגוף מכף רגלו ועד
 ראשו אז מתקדשים כל אבריו וקדוש יאמר לו. לכן
 מדתו של יוסף גבוהה מכל המדות, כי כדי להגיע
 למדה זו צריך להיות בבחי' ואמונתך סביבותיך שכל
 מהותו כולה תדורה באמונה.

אכן השלימות היא רק ע"י שניהם כאחד, כח
 התורה וכח הקדושה, ושניהם צריכים זל"ז, התורה
 אינה מועלת אלא כאשר עוסקים בה בקדושה
 ובטהרה, וכמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע, וישראל
 אהב את יוסף, ישראל ר"ת יש ששים רבוא אותיות
 לתורה, אהב את יוסף, שהתורה צריכה שתהיה עם
 קדושה וטהרה כאחד. וכן א"א להגיע לקדושה רק
 בכח התורה, כמאחול"ל (קדושין ל:) בראתי יצה"ר

וזהו פי' דברי המדרש שכאשר ראה יעקב את
 כל האלופים של עשו נתיירא, אלופי עשו המה
 הכחות והמדות הרעות שהם מרכבת הסט"א, שכל
 אחד מהאלופים הוא מדה פרטית מסט"א, וראה יעקב
 כל כחות הרע האלו והיצרים האפלים הנמצאים בכל
 המדות, ומהו נתיירא איך אפשר לעקור את כל כח
 הרע המלא את הבריאה, ואיך יוכל יהודי להתגבר
 על כל המדות הרעות הללו. והתשובה ע"י היא,
 גן אחד יוצא ממך וגן אחד יוצא משל בנך ושורף
 את כולם, והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה,
 יעקב הוא כח התורה, כמ"ד (מכה ז) תתן אמת
 ליעקב, אשר הלא דברי כאש נאם ה', שבתורה ישנו
 כח האש השורף והמכלה את כל כחות הרע של
 אלופי עשו, ובית יוסף להבה, הוא כח הקדושה,
 שהופך את מדת התשוקה ללהבה ע"י שמגביהה כולה
 להשתוקקות אליו ית'. וענין להבה הוא עוד יותר
 חזק מענין אש, וע"י ב' היברים כאחד הוא כח
 מושלם המכלה את כל הקוצים של בית עשו.

ומחמת גדול מעלתה של מדה זו ע"כ בה גם
 עיקר התגברות היצה"ר, כי מדה זו היא מפתח הפתח
 את כל השערים, שכאשר יהודי מתנהג בקדושה
 וטהרה נפתחים לו שערי המח והלב וכל שערי התורה
 והמצוות, משא"כ מי שאינו שמור במדה זו הכל
 סגור בפניו, וע"כ הקרב המכריע עם היצה"ר על
 ההוח האדם מתנהג במדה זו. שאם זוכה בתחום מדה

31

בראתי לו תורה תבלין, שהתורה היא הכח כנגד היצה"ר, ובכחה יכול יהודי לטהר את אבריו החומריים. התורה אינה בשלימות בלי קדושה, וכן הקדושה אינה בשלימות בלי תורה, ותורה בלא קדושה גם חסר בה בכח התבלין כנגד היצה"ר. וכאשר שניהם כאחד, אזי ניצוץ אחד יוצא משלך וניצוץ אחד מבנך ושוורף את כולם, שע"ז שייך להתגבר על כל המדות הרעות. וכמו שבמשל הפחמי אין שום ערך לכמות הקוצים והחבילות אלא העיקר תלוי בחוזק הניצוץ היוצא מהמפות, שיהיה בכחו להדליק אש ולהכה שישורף את הכל, ואדרבה ככל שירבו הקוצים כן תגבר הלהבה ותמהר שריפתם, כן הוא בנמשל, שכח הקדושה אינו תלוי כלל בכמות

בפרט זה או אחר, וכן במחשבות רעות, הרי עד שעוקר מחשבה זו באה מחשבה אחרת, ולעולם לא יגמור, ויתכן שכל חייו יסתימו ולא יספיק לעשות מאומה. ועצתו להדליק אש גדולה שתשרוף את הכל, והאש היא ע"י בית יעקב אש, כח התורה שלומד באש, ובית יוסף להבה, כח הקדושה ע"י להבה, כאשר מתקן את מדת התשוקה כראוי ומכניס את כל תשוקתו בהשתוקקות לאלקות, ע"ז שורף את כולם. וע"ד המובא בספה"ק שהעצה של בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין היא ע"ד מדה כנגד מדה, שכגודל התגברות יצרו כך צריך להרבות בתורה, ואם היצה"ר בוער בו כאש צריך שגם התורה תהיה בהתלהבות, שיהיה כח הקדושה בבחי' הבלא מפיך הבלא, ואינו יכול להסתפק בלימוד פשוט גרידא, כי היצה"ר הוא כח פעיל בדמו וכן צריך להיות לעומתו כח התורה וכח העבודה בהתאם. וזהו בחי' בית יוסף להבה, שאו שוב אין אתה מתיירא מכלום.

גודל הנסיון של יוסף

במדרש (רבה פ"ד), ויהי אחר הדברים וגו', ד"א אמר אבא נתנסה וקיני נתנסה ואני איני מתנסה, אמר לו הקב"ה חייך שאני מנסה אותך יותר מהם. משמע מזה שהנסיון של יוסף היה יותר גדול וקשה מנסיונות אבותיו, ובכלל זה הנסיונות הגדולים של אברהם אבינו, נסיון אור כשדים ונסיון העקדה. עוד איתא שם, הים ראה וינס, בזכות עצמותו של יוסף נקרע הים לישראל, הה"ד הים ראה וינס, בזכות וינס ויצא החוצה. והיינו שזכות משה וששים רבוא בני ישראל שעמדו על הים לא עמדה להם לקרוע את הים, ורק בזכות ארונו של יוסף נקרע הים. ומשמע ממאמרי חז"ל אלו שהנסיון של יוסף היה הקשה מכל הנסיונות, וכמו שאמרו עוד (יומא לה): יוסף מחייב את הרשעים, שאם בא רשע לדין וטוען טרוד הייתי ביצרי, אומרים לו כלום היית טרוד ביצרך יותר מיוסף הצדיק. שלכאורה הדברים תמוהים, הרי יוסף הצדיק נולד מהאבות הק', ואביו היה יעקב בחיר האבות והוא עצמו קדוש מרחם, ואין הוא מחייב את הרשעים שהם ממקור הרע, הרי כל מציאותו אין לה שום דמיון לרשעים אשר נתגדלו ברע.

אש כנגד בית עשו לקש, אלא כפירש"י שם, שהאש בלא להבה אינה שולטת מרחוק אך להבה שולטת גם למרחוק, והיא שטנו של עשו. ועוד"ז בעת הנסיון של יוסף לא היה די באש, אלא היה צריך להבה. זה היה ענין הנסיון של יוסף, שהיה נסיון כזה שע"פ דרך הטבע לא היה יכול בכלל לעמוד בו. וזהו פ' חייך שאני מנסה אותך יותר מהם. ולכן הים ראה וינס בזכות ארונו של יוסף, כי הים היה צריך אז לצאת מגדרי הטבע, וזה היה יכול להיות רק בזכות יוסף שקפץ למעלה מן הטבע, בזכותו הים ראה וינס.

ועמידתו בנסיון היתה רק בכח שהתנער והתעלה לגמרי מן טבעיות עוה"ל. וכמו שאחז"ל (ב"ר פ"ח, ע"פ) ויהי כהיום הזה ויבא הביתנה לעשות מלאכתו וגו' ותתפשוהו בבגדו וינס ויצא החוצה, קפץ בזכות אבות כמד"א ויצא אותו החוצה. שהבי' בזה ע"פ דברי המדרש לעיל (מד"ב) עה"פ ויצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים וכו' כה יהיה ורעך. אמר ר' יהודה בשם ר' יוחנן שהעלה אותו למעלה מכיפת הרקיע, הוא ראמר ליה הבט נא השמימה אין הכסה אלא מלמעלה למטה. והיינו שהיות שע"פ הטבע לא היה אברהם ראוי כלל להוליד בנים, לכך העלהו הקב"ה למעלה מכיפת הרקיע, למעלה מכל סדרי הטבע, ששם אין מניעה שיהיו לו בנים. עדי"ו מדייק המדרש מדכתיב ביוסף וינס ויצא החוצה, שהיה די באומרו וינס החוצה ולשם מה כתיב ויצא, אלא ללמד שהוא בזכות אברהם שנאמר בו ויצא אותו החוצה ושהיה באותו אופן כמו אצל אברהם, שקפץ ונתעלה מעל חללו של עולם. כי הנסיון היה כ"כ קשה עד שבמסגרת הטבעיות של העוה"ו, בחללו של עולם, לא היה יכול בשום פנים לעמוד בו, וכאמת לא היתה לו שום עצה, רק ע"י שקפץ בזכות אבות למעלה מכיפת הרקיע ויצא החוצה מתוך לחללו של עולם, שהתנער לגמרי מטבעיות העולם, והתרום למעלה מכיפת הרקיע, למעלה מכל הטבעיות ולמעלה מכל עניני עוה"ו, רק בכח זה עמד בנסיון הגדול והקשה הזה.

וזה מה דא"ב בדברי שמואל בשם מדרש אככיר עה"פ ויהי כהיום הזה, שאותו היום שבת היה. כי הכח של יוסף להתרום ולקפוז למעלה מחללו של עולם ולמעלה מהטבעיות היה מכת הש"ק, כי הש"ק היא מציאות על טבעית, שהיא בבחי' כל מלאכתך עשויה, ובכח הש"ק הגיע יוסף למדרגה של להבה שבכחה התגבר על הנסיון. הש"ק נותנת כח ליהודי להתגבר אפילו כאשר היצה"ר שלו הוא בבחי' להבה, שבכח הש"ק הוא יכול להתנער למעלה מכל עניני העולם ולמעלה מן הטבע. ובדברי שמואל כתב על דברי המדרש האלו, שהר"ו בא ללמד שלאדם נרמזה שבש"ק הרי הוא מתעלה ונהיה יותר גבוה, וא"כ אינו צריך להתיירא כ"כ מן היצה"ר, לזה אומרת התורה ויהי כהיום, שדוקא בש"ק היה יוסף בסכנה, כי זה לעומת זה עשה א', דוקא כאשר יהודי מתעלה גם הכח שכנגד מתחזק יותר! ושני הפירושים אמת, אמנם כח היצה"ר מתחזק יותר, אך מאידך הש"ק נותנת ליהודי כח על טבעי, ואף שיש אצלו ענינים שע"פ דרך הטבע אינו יכול להתגבר עליהם הרי בכח הש"ק ניתן להתגבר אף למעלה מן הטבע.

וזהו מאה"כ והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, שדרשוהו חז"ל (ב"ב קכג): עה"פ ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי, שיוסף הוא הכח שכנגד עשו, ומשנולד שטנו של עשו כבר לא נתיירא יעקב מעשו ואמר ללבן שלחני לארצי. שבאמת גם קודם שנולד יוסף כבר היה בית יעקב

10 במדרש (רבה פ"ד), ויהי אחר הדברים וגו', ד"א אמר אבא נתנסה וקיני נתנסה ואני איני מתנסה, אמר לו הקב"ה חייך שאני מנסה אותך יותר מהם. משמע מזה שהנסיון של יוסף היה יותר גדול וקשה מנסיונות אבותיו, ובכלל זה הנסיונות הגדולים של אברהם אבינו, נסיון אור כשדים ונסיון העקדה. עוד איתא שם, הים ראה וינס, בזכות עצמותו של יוסף נקרע הים לישראל, הה"ד הים ראה וינס, בזכות וינס ויצא החוצה. והיינו שזכות משה וששים רבוא בני ישראל שעמדו על הים לא עמדה להם לקרוע את הים, ורק בזכות ארונו של יוסף נקרע הים. ומשמע ממאמרי חז"ל אלו שהנסיון של יוסף היה הקשה מכל הנסיונות, וכמו שאמרו עוד (יומא לה): יוסף מחייב את הרשעים, שאם בא רשע לדין וטוען טרוד הייתי ביצרי, אומרים לו כלום היית טרוד ביצרך יותר מיוסף הצדיק. שלכאורה הדברים תמוהים, הרי יוסף הצדיק נולד מהאבות הק', ואביו היה יעקב בחיר האבות והוא עצמו קדוש מרחם, ואין הוא מחייב את הרשעים שהם ממקור הרע, הרי כל מציאותו אין לה שום דמיון לרשעים אשר נתגדלו ברע. ויל"ב הענין, דכמו שמצינו בנסיון העקדה של אברהם, שגם שם יש להקשות מהו גודל הנסיון, הרי הקב"ה בכבודו ובעצמו אמר לאברהם קח נא את בנך את יחידך, והלא כל יהודי אילו היה הקב"ה בעצמו מצווה לשחוט את בנו היה עושה זאת, ומה גדולתו של אברהם אבינו בזה. אלא כדאיתא, שכאשר אמר הקב"ה לאברהם "אשר אהבת" נתלבשה בלבו כל מדת האהבה שיש בעולם באהבתו את יצחק, ולא היתה עוד אהבה כן בעולם כאהבתו את יצחק באותה שעה, כי רצה הקב"ה להגדיל את הנסיון בזה, לכן גדול הנסיון הזה מכל הנסיונות, ואמנם אף אחד מלבדו לא היה יכול לעמוד בנסיון כזה לכבוש את כל גודל האהבה שהיתה בו וללכת לשחוט את בנו. וכן היה אצל יוסף, שבשעת הנסיון נתלבש בו כל כח היצה"ר שיש בעולם. ולכן גם יוסף מחייב את הרשעים, כאמור לפי שבשעת הנסיון היה לו יצה"ר כמו לרשעים הגרועים ביותר ולבעלי התאוה הגדולים ביותר בעולם. ועל דרך מד"א בגמ' (קידושין פא.) על רב עמרם חסידא שהיה לו נסיון גדול מאד, ואשבעיה ליצריה דינפק מיניה, נפק מיניה כי עמודא דנורא, אמר חזי דאת נורא ואנא כישרא ואנא עדיפנא מינך, והיינו שלא היה זה יצה"ר רגיל אלא בבחי' עמודא ראשא, יצה"ר של

40

13

ב.

בגמ' (סוטה לו:): איתא בפ' הכ' ויבא הביתה לעשות מלאכתו, והיינו שכבר נכנע ליצרו ועמד לעשות העברה, אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וניצול. ולכאורה הדבר סותר לכל מאמרי חז"ל המפליגים בגודל עמידתו של יוסף בנסינו, וכנ' שהים לא נקרע בזכות משה ואהרן וששים ריבוא ישראל אלא מכת ארונו של יוסף, דאם כמעט נכשל ורק דמות דיוקנו של אביו מנעתו מן העברה, מהי גודל זכותו העדיפה על זכותם של משה וכל ישראל שנספס הים דוקא מפני ארונו. עוד אמרו (תנחומא בראשית יב) יוסף משלו נתנו לו, היינו כשכר על שעמד בנסינו, ואיתא שם שקבל שכר על המחשבה שלא חשב בעברה ועל הלב שלא הרזה בעברה, ואם באמת קרוב היה ליכשל ורק ע"ז שנראית לו דמות דיוקנו של אביו ניצל, מה שייך ליתן לו שכר על מה שלא חשב ולא הרזה בעברה, שמשמע מזה שלא היה כלל בלבו לחטוא. עוד הקשה בספ"ק פרי הארץ בפרשתנו, שא"כ מדוע יוסף מחייב את הרשעים, הלא לא מנע את עצמו כי אם מחמת ראותו את דמות דיוקנו של אביו, ואולי כל הרשעים אם היה נראה להם כמו כן דיוקנו של אביו היו נמנעים מלחטוא. ובכלל איך אפשר לומר על יוסף שהוא הצדיק יסוד עולם ומרכבה למדת יסוד, שכמעט ונכשל בעברה אילולי דמות דיוקנו של אביו שהצילתו מן העברה. ודוחק לפרש שכל הגי דעות לא ס"ל כהאי מ"ד שעמד לחטוא ונראית לו דמות דיוקנו של אביו.

וי"ל הענין, דהנה ישנם ג' אופנים ביציה"ר המתגבר על האדם. ישנו היציה"ר המתגבר באופן 30 חר פעמי, שמפתה את האדם לעברה מסוימת, וכל מטרתו להכשיל את האדם בעברה זו. ויש עוד יותר בח' התגברות יציה"ר שאינו מפתה את האדם לעבירה מסוימת, אלא מטרתו להשתלט עליו לגמרי. וכמסופר בחז"ל (נדרים ט:): על הנזיר שבא מן הדרום, שהיה יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, ונסתכל בבכואה שלו, ופחו עליו יצרו ובקש לטורדו מן העולם, שלא הזכיר כלל שבא היציה"ר לפתותו לעברות, אלא לטורדני מן העולם, המטרה לא היתה לעברות מסוימות, אלא 40 שפחו עליו היציה"ר להסיתו שימשך אתר יופי מראהו, וע"ז להשתלט עליו לגמרי ולטורדו מן העולם. אמנם יש עוד מדרגה שלישית של יציה"ר, שאינו נוגע רק לאדם עצמו אלא לכלל ישראל, שהיציה"ר בא לאדם גדול שהוא בכחי' נשמה כוללת של כלל ישראל במטרה להפילו ברשתו, שע"ז יפיל את כל כלל ישראל ויגרסם להם ירידה. שהיציה"ר הוא מתגבר באופן שלגמרי מחוץ לדרך הטבע. וזה גם היה במעשה דרב עמרם חסידא שהיה מהוקדשים אשר בארץ באותו הדרו, ונתגבר עליו היציה"ר באופן

14

נורא ביותר, ואחר שנצחו והשביעו שיצא ממנו נפק מיניה כי עמודא דנורא, אמר ליה חזי דאת נורא ואנא בישרא ואנא עדיפנא מינך. וחזינן שנתגבר עליו היציה"ר באופן של אש, שהוא יציה"ר שלגמרי מחוץ לגדר הטבע. והיינו שהיתה זו התגברות מיוחדת לטורדו לגמרי מן העולם ע"י עברה זו, או כמבואר משום שהיה נשמה כוללת ובקש היציה"ר להפיל ע"ז את כל כלל ישראל.

ולאור זה י"ל בענין הנסיון של יוסף, שהיו 10 בו ב' חלקים, חלק הא' שהיה נוגע לו עצמו, שבקש היציה"ר לטורדו מן העולם. והב', שהיה נוגע לכלל ישראל. ואמנם על החלק שנוגע כלפיו התגבר לגמרי בכחות עצמו, ולא היה צריך לנראית לו דמות דיוקנו של אביו. אכן על חלק הנסיון הנוגע לכלל ישראל, זה היה נסיון למעלה מכחותיו, ועליו היה צריך לדמות דיוקנו של אביו להצילו שיעמוד בזה. וענין הנסיון הנוגע לכלל ישראל הוא, לפי שישראל היו עתידים לרדת לארץ מצרים מקום ערות הארץ המזוהמת בטומאה ביותר, ושם עליהם לשמור על 20 טהרתם, ועד כדי שלא היה אחד מהם פרוץ בעריות כדאי' במדרש (ויק"ר לב,ה). בציבור כזה של ששים רבוא בני ישראל הם ונשיהם בניהם ובנותיהם לא היה אחד פרוץ בעריות. ולשם כך היה צריך מקודם לשלוח לשם את יוסף, שהוא ישבור ויכניע את כח הסט"א, השר של אש של טומאה השולט במצרים, שאז יהיו ישראל מסוגלים לרדת שמה, וכדברי המדרש שם יוסף גדר עצמו מן העברה ונגדרו כל ישראל בזכותו. וזה היה ענין הנסיון של יוסף הנוגע לכלל ישראל, שהצדיק יסוד עולם יתגבר על היציה"ר 30 וישבר לגמרי את קליפת מצרים ערות הארץ, ומאריך היציה"ר בקש ללכוד את כלל ישראל, שאם היה מצליח להכשיל את יוסף היה הכלל ישראל נאבד ח"ו בטומאת מצרים. וחלק זה של הנסיון לא היה לו כלל שייכות ליוסף, ולא היה שייך שיעמוד בו אילולי דמות דיוקנו של אביו שנראית לו.

ועפ"ז מבוארים מאמרי חז"ל הנז'. כי הנה גם חלק הנסיון של יוסף עצמו היה הקשה ביותר, וכנ' לעיל שהיציה"ר של כל העולם נתלבש בו באותה שעה. ועל החלק הזה התגבר לגמרי ולא היה צריך 40 לזה שתראה לו דמות דיוקנו של אביו. ועמידתו בנסיון היתה כאמור ע"י וינס ויצא החוצה. שקפץ ע"ד שנאמר באברהם שיצא והתרומם מעל כיפת השמים, בכח שהתנער לגמרי מן הטבעיות. ולפיכך יוסף מחייב את הרשעים, כי יוסף התגבר בכחות

15

עצמו על הנסיון ולא היה צריך לזה את דמות דיוקנו של אביו. ומכת זה זכה ונתעלה להיות צדיק יסוד עולם. וכל אותם מאמרי חז"ל המדברים בגודל מעלתו של יוסף איירי בחלק הנסיון שלו עצמו, שבו התגבר בכחות עצמו בלא עוד וסיוע אבותיו, ולפיכך זכה להיות מרכבה למדת יסוד. משא"כ לגבי החלק השני מה שבקש היציה"ר להפיל את כלל ישראל, לזה היה צריך שתראה לו דמות דיוקנו של אביו כדי להציל את כלל ישראל, שרק בכחו של 10 יעקב שנאמר עליו כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל, עמד בנסיון הזה. והחלק הזה הנוגע לכלל ישראל היה בנוסף להתגברותו בחלק הנסיון שלו עצמו, וזה לא היה שייך אליו כלל, ומה שלא היה יכול לעמוד בכחות עצמו אין זה גורע ממדרגתו.

ואפ"ל בעוד אופן ענין שני החלקים שהיו בנסיון, ע"פ דאיתא במדרש (ב"ר פה,ב) שאשת פוטיפר ראתה בכוכבים שעתידים להיות לה בנים ממנו, אך לא ידעה שזה יהיה מבתה אלא חשבה שזה יהיה ממנה. ואפ"ל שכמו שהיא ידעה מזה כך גם יוסף ידע מזה, ומחמת כן נעמד בפניו נסיון מסוג אחר לגמרי, מלבד החלק של עצם הנסיון שנתגבר עליו יצרו, היה גם הנסיון מחמת הספקות שהתעוררו לו דאולי זה בעצם מעשה של מצוה ומה צריכים להוולד השבטי י"ה אפרים ומנשה. ובעוד שעל חלק הנסיון עצמו התגבר לגמרי ולא היה צריך לנראית לו דמות דיוקנו של אביו, הרי לנסיון הספקות ע"ז היה זקוק לדמות דיוקנו של אביו, שיעקב מדתו אמת, שבמדה זו לא שייכים כל דמיונות וטעויות, וע"י שנראית לו דמות דיוקנו 30 של אביו נתברר לו בכיור גמור שאין זה אלא עצת היצר. נמצא שמאמרי חז"ל לא פליגי אהודי, שבמה שנוגע לנסיון של יוסף עצמו כו"ע מודו שהתגבר ע"ז בכחותיו ע"י שהתנער מכל הטבעיות ועיניו עוה"ו, ונהיה ע"ז לצדיק יסוד עולם, ומכת זה הים ראה ארונו ויגוס. ורק על החלק השני, אם זה במה שנוגע לכלל ישראל, ואם זה מה שנתעוררו לו ספקות אולי זה בגדר מצוה, לזה היה זקוק לנראית לו דמות דיוקנו של אביו. ועפ"ז מיושב נמי שהרי מקובל כי בשעת נסיון נוטלים מן האדם את הסייעתא 40 דשמיא, ולמה ליוסף היתה הס"ד שנראית לו דמות דיוקנו של אביו. אלא שכאמור, בעצם הנסיון באמת לא היתה לו סייעתא דשמיא ונתגבר עליו בכחות עצמו, ורק לאחר שעמד בנסיון ונהיה צדיק יסוד עולם אז היה שייך החלק השני של הנסיון, שע"ז היה לו כבר סייעתא דשמיא, שנראית לו דמות דיוקנו של אביו להציל את כלל ישראל.